

FIGURA LUI BUREBISTA ÎN GETICA LUI VASILE PÂRVAN

de TRAIAN CICOARE

Mi-am propus ca, în cele ce urmează, să prezint figura marelui Burebista așa cum apare ea în monumentală operă „Getica“ a lui Vasile Pârvan.

Nu mi-am propus să fac o prezentare critică și nici să încerc o re-considerare a celor expuse de Vasile Pârvan. Aceasta, pe de o parte, pentru că nu intră în cîmpul competenței mele, și, pe de altă parte, pentru că Vasile Pârvan a fost, este și va rămîne MAGISTRUL care poate fi mereu valorificat.

Cui ar putea folosi această prezentare-decupaj? — se pune în mod legitim întrebarea. Cred că aceluia care ajung mai greu la acest mare și inepuizabil izvor care este „Getica“, datorită rarității exemplarelor ce există.

În structura, și voluminoasei și densei opere a lui Vasile Pârvan nu există un capitol special rezervat epocii și personalității lui Burebista, dar există un subcapitol unitar — p. 77-83 — precum și scurte referiri de context presărate în alte 31 de pagini.

Lectura acestor referiri la personalitatea și opera lui Burebista ne dezvăluie clar atitudinea admirativă și aprobativă a autorului față de fapta și personalitatea marelui rege. În aproape toate locurile scrie despre fapta lui Burebista denumind-o „operă“ iar despre el ca „mare rege get“, „gloriosul rege“, „mare organizator“, ba, chiar, la 466 scrie textual „marele keltokton Burebista“.

Vasile Pârvan consideră: „că e absolut necesar să subliniem importanța de mare stat danubian a regatului întemeiat de Burebista, deoarece fără acest caracter, în general nu se poate înțelege rostul istoric așa de larg pe care încă de la Dromichaites l-au avut geții în evoluția civilizației sud-est europene“ (p. 81). După ce mai dă unele explicații, continuă să scrie cu privire la statul făurit de Burebista și importanța lui, că geții: „urmăreau o politică a lor și alcătuiau un stat bine încheiat care, cu toate invaziile străine și disensiunile interne, se menținea pe același întins teritoriu la Dunărea de jos, primea puternice înrîuriri grecești — pe Dunăre în sus — și apoi romane — pe Dunăre în jos — dar, în ace-

eași vreme, oferea la rîndul lui și grecilor și romanilor o consistentă spiritualitate superioară și foarte caracteristică, pe care literatura antică a însemnat-o cu mirare și admirație făcînd din geți aproape un popor fabulos prin vitejia, înțelepciunea și sentimentul lui de dreptate“ (p. 82).

Autorul „Geticei“ apreciază în mod deosebit acțiunea de cunoaștere profundă și multilaterală a vieții de la Roma întreprinsă de Burebista și o consideră ca rădăcina primară a premiselor romanizării. În legătură cu aceasta scrie la p. 82 următoarele : „Dar politica de orientare spre Vest începută de Burebista a fost continuată de urmașii săi, în război ori în alianța cu romanii, regii aceștia getici pregăteau calea romanizării dacilor cu 150 de ani înainte de Traian“.

Pentru a rămîne în aceeași sferă de aprecieri a statului dac creat de Burebista ca inițiator și fondator de civilizație, reproduc următorul text de la p. 482 : „Este clar că între Burebista și Decebal — vreme mai lungă decît aceea a stăpînirii romane în Dacia — se întemeiază adevărata civilizație getică modernă care, pe baze vechi getice și cu înrîuriri celtice, grecești și romane, va sta și la temeliiile culturii daco-romane“.

Mai mult, în concepția lui Vasile Pârvan, prin întemeierea statului condus de Burebista, civilizația getică devine model stimulator pentru restul populațiilor din centrul și sud-estul european, devenind ea însăși o civilizație superioară, de masă. El scrie : „Este clar, deci, că odată cu ridicarea națiunii gete politic și economic din ce în ce mai mult spre rangul de națiune dominantă în întreg centrul și sud-estul Europei, cu epoca de culminare în veacul marelui cuceritor și organizator Burebista, bunăstarea devine generală pînă în stratele de jos ale societății și, ca atare, formele de cultură etnografică se innobilează : ceea ce era înainte rar, scump și adus departe, devine comun, ieftin și fabricat pretutindeni“ (p. 562-563).

Din cele cîteva exemple spicuite și prezentate aici se poate descifra cu siguranță aprecierea lui Vasile Pârvan că Burebista a fost o mare personalitate politică și culturală a timpului său, bine cunoscută și apreciată în spațiul geografic european, un mare patriot, cum am spune cu un cuvînt modern. Îmi cer permisiunea să întăresc afirmația cu următorul citat de la p. 80 „Camille Jullian, într-o pagină avîntată din a sa „Histoire de la Gaule“ a arătat că prin anii 70 a Chr. Europa de mijloc era împărțită între cei doi mari conducători de popoare, aventurierul lipsit de scrupule „regele“ Ariovist al Suebilor care teroriza vestul germano-celtic și reformatorul inspirat, organizatorul înțelept Burebista, regele geto-dacilor care domina tot Răsăritul celto-illyro-thracic“. Din context reiese clar adeziunea lui Vasile Pârvan la aprecierile expuse.

În „Getica“ este prezentată și personalitatea militară a lui Burebista. Astfel, la p. 149 citînd aprecierea lui Strabo cu privire la Burebista : „era de mare primejdie și pentru romani pentru că trecea Dunărea fără să-i pese de nimic și prăda Thracia pînă în Macedonia și în Iliriot“, o comentează favorabil susținînd că, dacă reușea să se întoarcă înapoi în pădurile

sale înainte de organizarea contraatacului roman, avea cavalerie bine organizată. Meritul lui Burebista ca organizator militar e cu atât mai mare cu cât armata lui era formată din „țărani înarmați ad hoc iar nu oaste de meserie“ (p. 150). Dacă punem această idee în legătură cu părerea exprimată la p. 91 despre forța ofensivă de 200.000 de ostași pe care ne-o comunică Strabo, că „această cifră nu este exagerată în plus, ci mai degrabă modestă“ descifrăm mai bine poziția admirativă a lui Vasile Pârvan față de Burebista.

Burebista ne este prezentat în „Getica“ și ca un gospodar grijuliu care stringe un tezaur de metal prețios pentru a-l folosi la nevoie. Vasile Pârvan susține la p. 595 că mare parte din tezaurul în aur și argint ridicat de Traian exista încă din vremea lui Burebista, cu deosebire „podoabele de corp în aur au fost desigur pradă mai ales de la celți, în primul rînd de la boiții și tauriscii distruși de Burebista“ (p. 597).

Calitățile de mare organizator politic, de mare strateg militar, de mare iubitor de țară preocupat de viitorul ei sînt subliniate de Vasile Pârvan referindu-se la construcțiile de cetăți „chiar numai urcarea blocurilor de piatră pe virful muntelui (la 1250 m. deasupra mării) și apoi prelucrarea lor în chipul unei mari cetăți, presupun o așa de mare putere și bogăție militară și economică, încît, cu sau fără voia noastră, sîntem îndreptățiți spre anii 70-50 î.e.n. : epoca marelui imperiu dacic al lui Burebista“ (p. 481). Din motivarea acestui gînd desprindem elemente care constituie personalitatea lui Burebista „ministrul său de externe este un grec din Djonisopolis ; grecii circulă pretutindeni în Dacia cu mărfurile lor ; monete din Histria se găsesc numeroase în Munții Sebeșului ; Burebista însuși stăpînește toată coasta mării de la Olbia pînă la Apollonia ; el cunoaște personal viața greacă din cetățile de la Pont. Puterea și bogăția lui este imensă. Prada din războaiele contra celților, romanilor și grecilor, incalculabilă. El poate mîna destui robi care să-i care pietre pe virfurile munților și poate avea toți meșterii greci zidari și cioplitori, pe care și i-ar dori căci ei sînt supușii lui“ (p. 481).

Pentru a sugera ideea că Burebista a fost cunoscut și recunoscut și în epoca sa și că aceasta s-a oglindit în însuși numele său, Vasile Pârvan, analizînd denumirea tarabaste observă că „partea a doua „bostes“ intră și în compoziția numelui gloriosului rege Burebista, numit la Tragus cu aceeași vocalizare Buro-bastes... iar însemnarea rădăcinei boste (beista) va fi fost cam aceea sugerată de Tomashek, „cunoscut“, „recunoscut“ — p. 148).

În concluzie, Burebista este prezentat de Vasile Pârvan în cartea sa de căpătîi „Getica“, drept o personalitate unică, superioară lui Decebal, căci n-a avut după el „nici un urmaș în stare a-i continua opera“ (p. 123) ; un întemeietor ; întemeietor de stat unitar, întemeietor de civilizație și, mai ales, întemeietor de tradiție care a constituit fermentul întregii istorii a urmașilor lui pe acest pămînt.

LA FIGURE DE BUREBISTA DANS *GETICA* DE VASILE PÂRVAN*R é s u m é*

Le grand archéologue roumain de renommée mondiale, Vasile Pârvan, dans son oeuvre fondamentale „Getica“, présente en termes élogieux l'État geto-dace, crée il y a 2050 ans et son fondateur, Burebista. L'action est appelée „oeuvre“, et Burebista est qualifié : de „grand roi gète“, „glorieux roi“, „grand organisateur“. Par la création de cet État les Gètes ont pu aboutir à une civilisation supérieure qui est devenue un modèle stimulateur pour le reste des population du centre et du sud-est européen.

Le dialogue entre la civilisation gète supérieure, créée pendant la période qui va de Burebista à Decebal, et la civilisation romaine a constitué le prémisses de la romanisation des Daces après la conquête romaine.

On met aussi en évidence les qualités sans pareil de Burebista c'est à dire d'organisateur du pays, de bâtisseur de cités, de diplomate, de commandant d'armées.

À la fin, on relève sa qualité de fondateur des traditions dont les Roumains ont toujours usé et en usent aujourd'hui encore.